

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ І МОЛОДІ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

В умовах зміни суспільно-економічної формації в будь-якому суспільстві виникають глибокі соціальні, політичні, економічні, і, як наслідок, етикопсихологічні проблеми. Це призводить до порушення нормальної життєдіяльності більшості членів суспільства, загострення проблематики особистості та соціальних груп, а також неспроможності самостійно вирішувати певні соціалізаційні завдання. Наслідком цього є деформація суспільства, злам цінностей та соціальних норм, розвиток дестабілізаційних процесів в усіх сферах суспільного життя.

Усі ці неоднозначні та проблемні явища не оминули і українське суспільство в час трансформацій. На думку Т. Семигіної [3], «...проблемами для України кінця ХХ початку ХХІ сторіччя стали: зростання рівня правопорушень, зокрема серед підлітків та молоді; зростання кількості хворих на наркоманію та токсикоманію; порушення захворюваності на венеричні хвороби; стрімке зростання кількості людей, що живуть із ВІЛ/СНІД; поява біженців, шукачів притулку та мігрантів; проблема переселення кримських татар; переселенців із зон, що постраждали внаслідок аварії на чорнобильській АЕС; нуклеаризація та малодітність сімей; порушення природної структури сім'ї, що складалась віками, і створення різних типів, переважно неповних сімей; занепад моногамної сім'ї та ін. У свою чергу ці проблеми спричиняють нові труднощі, які ведуть до появи бездоглядних дітей та підлітків, девіантної поведінки, активізації негативного середовища неблагополучних сімей тощо». Додамо ще проблеми демографічного характеру (постарінання населення, зниження народжуваності, підвищенні показників смертності та ін.), труднощі

у зв'язку з втратою заощаджень громадян внаслідок інфляційних та інших негативних економічних процесів, а також явне та приховане безробіття, зниження рівня доходів, різке розшарування суспільства та ін. Внаслідок усіх цих негараздів в українців зруйновано традиційні форми адаптації, змінився особистісний досвід, відбулася дезорганізація внутрішнього світу.

Водночас додалися кризові соціальні явища, пов'язані із військовим вторгненням ворога на територію України, проведенням антитерористичної операції, як наслідок, постає проблема соціального захисту, соціальної допомоги, соціально-психологічної реабілітації учасників АТО та їхніх сімей, внутрішньо-переміщених осіб тощо.

Саме необхідністю розв'язання усіх перерахованих вище проблем та соціальних протиріч і пояснюється становлення, актуальність та особливе значення реалізації системи соціально-педагогічної соціальної роботи у напрямі психосоціальної підтримки дітей та молоді.

Психосоціальна підтримка – система соціально-психологічних способів і методів, що сприяють соціально-професійному самовизначенню особистості в ході формування її здібностей, ціннісної орієнтації і самосвідомості, підвищення її конкурентоспроможності на ринку праці та адаптації до умов реалізації власної професійної кар'єри.

Психосоціальну підтримку дітей і молоді, що знаходяться в складних життєвих обставинах, здебільшого здійснюють Центри соціальних служб для дітей та молоді та спеціальні заклади, уповноважені державою реалізовувати соціальну політику шляхом проведення соціальної роботи з дітьми та молоддю. Вони чітко виокремлюють конкретні соціальні проблеми дітей і молоді.

Метою психосоціальної підтримки дітей і молоді є надання психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, інформаційних і юридичних послуг дітям та молоді.

Психосоціальна підтримка здійснюється в **цілях**: психологічного забезпечення вільного і гармонійного розвитку особистості в сучасному

суспільстві на всіх етапах її становлення і самореалізації; попередження розвитку негативних тенденцій у психології дітей і молоді, подолання труднощів особистісного зростання, усунення конфліктних ситуацій у взаємовідносинах.

Основні завдання:

- раннє виявлення, облік та соціальний супровід молоді та дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- підготовка до самостійного життя, соціальна адаптація, соціальний супровід дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- здійснення соціально-профілактичної роботи щодо запобігання правопорушень та соціально небезпечних хвороб у дитячому та молодіжному середовищі, подолання їх наслідків, формування навичок здорового способу життя;
- пошук, відбір на навчання та забезпечення соціального супроводу прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу;
- здійснення соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями;
- надання соціальних послуг ін'єкційним споживачам наркотиків та психоактивних речовин;
- надання соціальних послуг та здійснення соціального патронажу неповнолітніх та молоді, що перебувають або повертаються з місць позбавлення волі, засуджених без позбавлення волі;
- соціальна підтримка ВІЛ-інфікованих дітей, молоді та членів їх сімей;
- забезпечення функціонування спеціалізованих служб центру.

Основними напрямками психосоціальної підтримки дітей та молоді є:

- соціальний супровід молоді, що опинилась в складних життєвих обставинах;

- соціальна підтримка неповнолітніх та молоді, що перебувають у місцях позбавлення волі, або умовно засуджених; соціальний патронаж неповнолітніх та молоді, що повернулись з місць позбавлення волі, засуджених без позбавлення волі;
- соціальний супровід дитячих будинків сімейного типу;
- соціальна робота щодо запобігання насильству в сім'ї та жорстокому поводженню з дітьми;
- соціальна реабілітація дітей та молоді з функціональними обмеженнями;
- надання соціальних послуг дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування;
- комплексна допомога дітям, молоді під час виходу з кризової ситуації;
- профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі, профілактика правопорушень та злочинності в молодіжному середовищі;
- соціальна освіта та виховання, розвиток волонтерського руху, розбудова студентських соціальних служб;
- проведення психотерапевтичних, соціотерапевтичних тренінгів, тренінгів особистісного зросту для дітей та молодих людей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей та молодих людей з вадами здоров'я, молодих людей, що повернулись з місць позбавлення волі.

Фахівці, які професійно реалізують вищезначені завдання, – це соціальні працівники та практичні психологи, підготовка яких здійснюється в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Поряд з академічною підготовкою в університеті створюються інноваційні форми, які дозволяють розширити спектр компетентностей майбутніх фахівців, зокрема у руслі психосоціальної підтримки:

- Студентська соціально-психологічна служба;
- Центр соціальної та освітньої інтеграції «Без бар'єрів»;
- Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія».

У ході аналізу роботи таких інноваційних структурних підрозділів встановлено, що волонтерська діяльність сприяє професійному становленню майбутніх фахівців, набуттю соціального досвіду, формуванню соціальної активності (активної життєвої позиції), яка є однією з важливих професійних якостей майбутнього соціального педагога, соціального працівника та практичного психолога, бо в ній виявляється творче, свідоме ставлення до життя суспільства, соціальних цінностей, що знаходять своє відображення в діяльності, зокрема волонтерській роботі, яка забезпечує професійну самореалізацію особистості.

Література:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання \ за заг. ред. проф. І. д. Зверєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с.
2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
3. Семигіна Т. Між минулим і майбутнім: українське суспільство в час трансформацій / Семигіна Т. // Соціальна політика і соціальна робота. – 2001. – № 3 (19). – С. 22–40.